

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Koko valtionhallinto

Yleiset huomiot esityksestä

EPT-verkosto kannattaa avoimuusrekisterin perustamista ja sen ulottamista kaikkeen valtiohallintoon vaikuttamiseen. Ajankohta rekisterin perustamiselle on verkoston näkökulmasta hyvä, sillä hallintoon on tulossa uusia toimijoita SOTE-uudistuksen myötä.

Ehkäisevän päihdetyön järjestöt vaikuttavat ja osallistuvat päätöksentekoon monin eri tavoin. Yhteistä järjestöille on se, että vaikuttamistyöllä keskitytään suurelta osin tuomaan esiin kansalaisten ääntä, ja varsinkin niiden, jotka eivät itse koe pystyvänsä vaikuttamaan yhteisiin asioihin.

Avoimuusrekisterin hyvä puoli on, että se lisää kansalaisten luottamusta ja mahdollisuuksia seurata päätöksentekoa. Näkyväksi tekeminen lisää parhaassa tapauksessa kansalaisten omaehtoista aktiivisuutta ja demokratiaa, kun vaikuttamistyö prosessina selkeytyy. Avoimuusrekisteri voi vähentää epäasiallista vaikuttamista, sekä parhaimmillaan korruptiota. Lisäksi se voi näyttää vaikuttamistyön todelliset rakenteet ja vähentää epäluottamusta. Kansalaisjärjestöjen näkökulmasta tätä voidaan pitää positiivisena asiana.

Kansalaisjärjestöjen vaikuttamistyöllä ei ole erityistavoitteena tuoda etua organisaatioille, vaan tuoda asiantuntemuksen ja kansalaisten äänen avulla tietoa päätöksenteon tueksi. Kaikesta tiedosta ei ole olemassa julkista rekisteriä, vaan myös niin sanotuilla hiljaisilla signaaleilla on roolinsa päätöksenteossa. Rekisterissä tulisikin näkyä vaikuttamisen erilaiset asteet selkeästi, sillä järjestöjen vaikuttamistyö eroaa paljon esimerkiksi yksityisiin talousintresseihin liittyvästä vaikuttamistyöstä.

Rekisteri voisi toteutuessaan tukea tasapuolisuutta vaikuttajatahojen välillä. Päättäjät voisivat helpommin arvioida, kuinka paljon vaikuttamistoimia heihin kohdistetaan sekä mitkä tahot ovat aktiivisia erilaisissa teemoissa. Vaikuttaminen tulisi silti nähdä positiivisena toimintana, eikä rekisteristä tulisi muodostua ”mustaa listaa”. Negatiivinen mielikuva vaikuttamistyöstä vähentäisi ratkaisevasti kansalaisdemokratiaa.

Kansalaisjärjestöille on erityisen tärkeää, ettei rekisteriin liittyminen vaadi raskasta byrokratiaa. Kaikilla järjestöillä ei ole riittävästi resursseja laajaan seurantaan, ja vaikuttamistyön määrä saattaa olla pientä. Rekisteriin kuulumisen pitäisi tehdä helpoksi ja seurannan voisi liittää esimerkiksi julkisen rahoituksen hakuun. Vuosittain tehtävä ilmoitus olisi riittävä.

Rekisterin kehittämistyössä tulee kuulla tahoja monipuolisesti, ja avoin lausuntopyyntö on tässä hyvä työkalu. Tulevassa neuvottelukunnassa tulisi olla lisäksi mukana myös kansalaisjärjestöjen edustus. Neuvottelukunnan tulisi kiinnittää erityishuomiota rekisterin selkeyteen, sen käyttökokemuksiin sekä vaikuttajien että vaikutettavien näkökulmasta sekä siihen, minkälainen mielikuva rekisteristä annetaan.

Eloranta Annika

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto - Verkostoon kuuluu 58 valtakunnallista järjestöä, jotka edistävät ehkäisevän päihdetyön teemoja työssään.